

În luna martie s-a aflat la București domnul Bernard Faivre-d'Arcier, director al teatrelor în Ministerul Culturii din Franța, fost director al faimosului festival de teatru de la Avignon, membru fondator al nu mai puțin faimosului La Sept, canalul cultural al Televiziunii Franceze. Principalul motiv al vizitei a fost perfectarea proiectului de înființare, la București, a unui teatru româno-francez, instituție ce se va realiza prin strădania Ministerului Culturii din Franța și a Uniunii Teatrale din România, și va avea ca director pe George Banu.

Extrem de încărcată, agenda vizitei domnului d'Arcier a cuprins numeroase discuții și întâlniri cu oameni de teatru români, conferințe, interviuri, printre care și acesta, acordat revistei noastre.

- Înainte de a vorbi despre viitorul teatru româno-francez, ar fi interesant să aflăm câteva date despre munca pe care o desfășoară, în contextul activității de ansamblu a ministerului, direcția dumneavoastră: care-i sînt scopurile, cum e structurată și, nu în ultimul rînd, cine o conduce. Sînteti om de teatru, domnule d'Arcier?

- Nu. Sînt organizator, administrator și, înainte de toate, un bun spectator (cînd spun "bun", înțeleg "vechi", "statornic"). Cred, de altfel că nici nu ar fi necesar ca în fruntea acestei direcții sau a celorlalte să se afle oameni de artă pentru că rostul nostru este să facem politică culturală, nu să ne exprimăm într-o ramură sau alta a artei, a culturii. În câteva cuvinte, aș spune că misiunea noastră e să ne punem întrebări și să încercăm să le răspundem.

- De pildă...

- De pildă: la ce servește teatrul? E o întrebare pe care ne-o punem - trebuie să ne-o punem - mereu, și de al cărei răspuns se leagă în mod direct toate preocupările noastre.

- Și care e răspunsul?

- Ca poezia, ca arta, teatrul este un lux absolut indispensabil. Și am spus "lux" doar pentru că e foarte scump. O societate europeană nu se poate lipsi, însă, de teatru. El este indispensabil cu atât mai mult cu cît nu pare necesar, nu pare a avea o utilitate imediată. O societate aflată în plină construcție, mai cu seamă, e tentată să-l vadă ca pe ultima dintre grijile sale, ca pe a cincea roată la căruță. Dar nu trebuie uitat un lucru foarte important: de teatru - și de teatru - depinde ceea ce se întîmplă cu fiecare dintre indivizii ce compun o societate. Și asta nu e puțin! Nu e deloc a cincea roată la căruță!

Nu apăr teatrul, pentru că el se apără perfect singur, dar trebuie să ținem seama de faptul că are de înfruntat serioase amenințări de ordin economic și financiar, exigențe imediate. Poate de aceea ne temem uneori că teatrul are numai trecut nu și viitor.

- Cum acționează, după părerea dumneavoastră, aceste amenințări? În ce condiții devin efectiv primejdioase?

- Amenințarea e mai puternică decît oriunde în societățile subdezvoltate și, chiar dacă pare ciudat, în cele suprad dezvoltate (vezi America sau Japonia). În primul caz, explicațiile

vin de la sine.

- A cincea roată... Mai greu de înțeles mi se pare în cazul din urmă.

- Societățile suprad dezvoltate tind să înlăture tot ce nu aduce un beneficiu imediat, cuantificabil. Să nu uităm că teatrul nu presupune și dezvoltarea unei industrii (de carte, cinematografică, a reproducerilor de artă plastică, etc.), el este artizanal și trebuie să rămîină artizanal, fără a deveni prin asta conservator.

- Ce e de făcut, totuși? Cui îi revine responsabilitatea, dar și onoarea, de a lupta pentru "culorile" teatrului?

- Națiunii, și nu spun un cuvînt prea mare. În ceea ce ne privește, se poate afirma că nu un guvern sau altul ci națiunea dovedește un respect special pentru teatru, ceea ce a avut drept consecință faptul că, de o vreme, el se află la adăpost de evoluțiile jocului politic.

Nu trebuie uitat că teatrul nu e și nu va fi o artă de mase, și el are alt public decît publicul de mass media. În Franța cei ce văd măcar o dată pe an un "spectacol viu" reprezintă un procent de șapte la sută.

- Constituie un pericol faptul că în prezent societatea e dominată, să recunoaștem, de audiovizual?

- Un pericol, dar în același timp o șansă, tocmai pentru că sîntem marcați de audiovizual, de consumismul de imagine. Teatrul devine de neînlocuit fiindcă propune o altă formă, dă o altă calitate emoției. El interesează însă în primul rînd, desigur, pe cei pregătiți să recepteze acest tip de emoție, un public activ, nu pe cel amorf. Inegalabila relație de comunicare între scenă și sală, imposibil de regăsit în altă parte, se întemeiază tocmai pe diferența între viu și artificial.

Teatrul nu elimină audiovizualul, bineînțeles, dar poate deveni un antidot al suprasaturării, al intoxicației cu audiovizual. Este un act ce se consumă în grup și simplul gest de a asista la un spectacol constituie deja manifestarea unei exigențe - spirituale, morale, estetice, intelectuale.

- Este numeros publicul de teatru în Franța?

- Nu e foarte numeros dar eu sînt optimist în acest sens pentru că frecventarea sălilor de spectacol nu e în scădere, și sînt convins că există încă rezerve de public. Această problemă, a publicului, constituie de altfel o preocupare fundamentală pentru toți marii oameni de teatru din Franța. Ceea ce numim uneori criza teatrului este, cred, mai cuînd criza comunicării prin teatru.

- Vă întreb din nou, riscînd ca întrebările mele să devină teribil de monotone: ce e de făcut?

- Este esențial - și obligatoriu - ajutorul acordat de stat, iar Franța are în acest sens o tradiție însemnată și e suficient să amintesc eforturile statornice ale unui André Malraux sau Jean Vilar. Vilar spunea că teatrul le este necesar oamenilor așa cum le sînt necesare apa, gazul și electricitatea, personalități ca Antoine Vitez și Patrice Chéreau au scris în repetate rînduri despre teatru ca serviciu public iar acest adevăr este înțeles, acceptat de

BERNARD FAIVRE-D'ARCIER:

"SPRIJINIREA TEATRULUI DE CĂTRE STAT REPREZINTĂ, ÎN FRANȚA, O TRADIȚIE"

puterea politică. Din procentul de unu la sută acordat culturii în bugetul Franței, teatrului îi revin doisprezece la sută, deci o cifră importantă dintr-un procent, și el, important. Cea mai mare parte din sumă este destinată Parisului, pentru că aici se concentrează "piața spectacolului", aici se consacră talentele, aici sînt cei mai numeroși dintre critici. Este o particularitate a vieții teatrale franceze (învers decît în cazul celei germane, să zicem), această tendință de centralizare excesivă. De fapt, istoria teatrului în ultimii patruzeci de ani a însemnat mai cu seamă istoria efortului de descentralizare. Trupe importante au plecat în orașele de provincie, au animat publicul din țară și acum situația apare mult mai echilibrată din acest punct de vedere.

Importantă este politica statului de susținere directă nu numai a culturii dar și a oamenilor de cultură. Jacques Lang afirmă adesea că înainte de a fi ministru al culturii el se consideră ministru al artistului.

- Cum este organizată, în Franța, protejarea teatrului, a omului de teatru, în condițiile în care trupe stabile aproape nu există?

- În afara Comediei Franceze nu există, e adevărat, nici o trupă stabilă, dar există forme diverse de sprijinire a activității teatrale. Sînt cinci instituții de importanță națională finanțate de stat în procent de sută la sută, dintre care patru la Paris (Comedia Franceză, Théâtre Chaillot, Théâtre de l'Europe, Théâtre de la Colline) și una la Strasbourg. În țară funcționează patruzeci de centre de producție teatrală, conduse de cîte un regizor, care au cu statul un contract ce prevede trei-patru creații pe an și obligația de a găzdui în localul lor alte trupe, venite în turneu. Un rol important au, în acest sens regiunile, municipalitățile, colectivitățile locale. Cel de-al treilea etaj îl reprezintă companiile independente alcătuite în jurul unei personalități. Trebuie să precizez că în ultimii douăzeci de ani, viața teatrală franceză s-a dezvoltat mai ales prin reunirea actorilor în jurul unui mare regizor, acesta devenind unul dintre aspectele specifice.

În prezent se încearcă o înlocuire a structurii pe verticală, despre care am vorbit, cu o structură pe orizontală, un rol important revenind celor aproximativ șaptezeci de case de cultură răspîndite în întreaga Franță. Ele nu sînt teatre ci săli de spectacole și prin intermediul lor încercăm să stabilim o legătură directă între rețelele de producție, de difuzare și diversele companii.

Vorbind despre organizarea vieții artistice nu am amintit de teatrele particulare, dar ele funcționează doar la Paris. Sînt cincizeci de astfel de săli, au prețuri foarte mari la bilete și rolul lor e important mai cu seamă în descoperirea de noi autori. În anii '60, teatrele particulare au avut un cuvînt greu de spus, aici au apărut, de exemplu, Ionescu sau Beckett.

O altă preocupare de care ar trebui, cred, să amintesc, e legată de construirea unor noi săli de spectacol, cu spații alternative - pentru teatru, balet, cinema, discotecă etc.

Se înregistrează în prezent o reală înflorire a construcțiilor în acest domeniu, chiar în orașe mici. Tot pentru animarea publicului local, se acordă atenție festivalurilor, foarte numeroase în prezent. Un festival devine un eveniment pentru un oraș, ajută oamenii să se sustragă, măcar pentru o perioadă, contaminării de către audiovizual, individualismului pe care acesta îl presupune. Și dacă după încheierea festivalului, oamenii sînt cîștigați și doresc să-și implanteze în oraș un teatru, cu alt mai bine. Pentru teatru dar și pentru el.

- Înțeleg că autoritățile locale au mari responsabilități în desfășurarea unei vieți teatrale stabile. Asistența financiară pe care o asigură, presupune și un alt fel de "asistență" din partea lor?

- Adevărul este că se ivesc uneori conflicte cu creatorii. Montările tind a deveni tot mai sofisticate, apelează tot mai mult la o scenotehnică înaltă, există probleme de gestiune etc. E necesar - și ministerul e preocupat de acest lucru - să se creeze o competență strictă în domeniul administrării teatrelor, să se formeze specialiști cu acest profil. În sistemul actual, regizorul concentrează întreaga responsabilitate - stabilește contactele, alege piesa, actorii, decide asupra cheltuielilor și apar uneori conflicte între regizor și actori, regizori și autori.

- Ministerul are un rol în stabilirea unei evoluții de ansamblu, pe plan național, a artei teatrale? Cum și-l exercită?

- Încearcă să fie un mediator, un factor de echilibru și poate, de sinteză a informației. Trebuie observată menținerea unei proporții convenabile între operele aparținînd patrimoniului și repertoriul contemporan și de aceea, pentru susținerea autorilor, se lansează în fiecare an comenzi precise; se încearcă, de asemenea, favorizarea unor contacte directe între autori, regizori, actori și pentru aceasta se organizează stagii comune; se urmăresc destinele colective, dar nu trebuie pierdute din vedere nici destinele individuale. Actorii trec mereu de la un teatru la altul și perpetua căutare a unui angajament are efecte defavorabile asupra fluentei carierei lor, a posibilității de a juca un rol în viața teatrală.

- Cu ce intenții, cu ce speranțe pleacă la drum noul teatru româno-francez?

- Este un proiect foarte important, născut din dorința unui schimb de autori, actori, regizori, benefic ambelor părți. Am pornit în realizarea proiectului de la observația că în România există mulți artiști de valoare și o bună cunoaștere a culturii franceze, vechi și solide legături spirituale. Compararea unor metode de lucru diferite nu poate fi decît revitalizantă pentru arta spectacolului, așa cum este interesant de urmărit evoluția, uneori divergentă pe care a urmat-o teatrul în Europa de vest și în cea de est. O problemă dificilă o va constitui absența unor dotări tehnice cu care regizorii occidentali s-au obișnuit, ba chiar mizează mult pe ele în conceperea spectacolelor. Am prevăzut ajutoare în echipament scenic, dar lucrurile nu vor putea fi rezolvate pe deplin, într-un răstimp foarte scurt. Oricum, demarăm, și asta e important, așa cum important este că oamenii de teatru - și cei francezi și cei români - acordă proiectului mare interes. Putem privi, deci, cu toată încrederea viitorul noului teatru.

CRISTINA DUMITRESCU

foto: sorin lupșa

